

TOPOGRAFISK-STATISTISK

BESKRIVELSE

OVER

TROMSØ AMT

ANDEN DEL

TROMSØ BY OG HERREDERNE

EFTER OFFENTLIG FORANSTALTNING

UDGIVET VED

AMUND HELLAND

KRISTIANIA

H. ASCHEHOUG & CO.s FORLAG

1899

Sørreisen herred.

Sørreisen herred (382.42 km.², 1709 indbyggere) udgjør *Sørreisen anneks* af *Tranø præstegjeld*.

Herredet er en del af Tranø lensmands distrikt og thinglag.

I Tromsø amt er der fjorde af navnet *Reisen* i herrederne Sørreisen og Nordreisen. Den gamle form var *Reisa*, svagt hun-kjønssord, og saaledes lyder navnet endnu i udtalen.

Reisa forekommer ogsaa som elvenavn, og er det maaske oprindelig ogsaa paa disse steder.

Det største del af *Sørreisen* herred ligger paa fastlandet og en liden del af samme paa Senjen, adskilt fra fastlandet ved en del af Solbergfjorden og lidt af Gisundet.

Herredets udstrækning fra nord mod syd er circa 24 km. og bredden fra øst mod vest circa 22 km.

Sørreisen omgives af: *Tranø*, *Dyrø*, *Salangen*, *Bardo*, *Maalselven*, *Lenviken* herreder.

Arealet af øerne er opført blandt øer i Tranø, Dyrø og Sørreisen under Tranø herreds beskrivelse.

Fastlandet deles ved *Skøelv*ens dalføre og *Tømmerelven* dalføre.

Vest for Skøelvens dalføre ligger som grændsefjeld mod Tranø *Børingen* 1091 m. høit.

Skøelvens dalføre kommer ind fra Dyrø herred og gaar i Dyrø mod nord-nordøstlig retning. I dalens øverste del støder Gumpeelvens dalføre til fra sydvest.

Der er nogen bebygning i dalens øvre del, hvor Gumpeelvdalen støder til. I den nederste del er der tæt bebygning.

Sydvestlig for Gumpeelvens dalføre naar *Stensfjeld* (tr.p.) 1032 m.

Mellem Skøelvens dalføre og Tømmerelvens dalføre ligger *Gumpen* og *Sletfjeld*.

Tømmerelvens dalføre gaar paa østsiden af Sletfjeld i nordlig retning ned mod Reisvatn og Reisenfjorden; det er bygget indtil en afstand af 10 km. fra fjorden.

Hjertind (tr. p) (1387 m.) ligger paa grænsen af Bardo, Salangen og Maalselven.

Østlig for Tømmerveiens dalføre begynder herredet at faa afløb til Maalselven, og en del af Andsvatn ligger i Sørreisen herred.

Mellem Andsfjeld i Maalselven herred og Andsvatn ligger et myrlændt, med en mængde tjern opfyldt plateau, der hist og her afbrydes af lave, skogbevoksede aaser, saasom *Vakkerhumpen*, *Slet-hauge*. Plateauet ligger omtrent paa 250 m.s højde, sænker sig mod vest i en svag, skog- og græsbevokset skraaning mod Andsvatn.

I herredets nordlige del kommer ind den sydlige del af *Finfjordvatn*, og paa grænsen af Maalselven ligger her 3 fjelde, hvoraf de to heder *Reinfjeld* og det tredje *Reinskallen*.

Landet er bebygget omkring Finfjordvatn.

Den paa *Senjen* liggende del af Sørreisen herred indbefatter en 8 km. lang strækning ved Solbergfjord og Gisund, fra gaardene Solberg til Kløven.

Geologi. Sørreisen er bygget af lagdelte bergarter, som dels tilhører Tromsø glimmerskifergruppe dels Balsfjordgruppen. Indleiede kalkstene forekommer.

Elve. *Skøelven* løber ud af Skøvatn i Dyrø, optager straks efter sit udspring *Gumpeelven*, der kommer fra Hjertind, og gaar derfra som en mindre strøm gennem et meget trangt dalføre med myrlændte bredder ud i Reisenfjord.

Tømmerelven kommer ligeledes fra Hjertind og gaar i nordlig retning i Reisvatn, som igjen ved en kort strøm med nogle fods fald har ndløb i Reisenfjord. Faldet er her saa ringe, at flod og fjære tydelig mærkes i Reisvatn og endog et godt stykke op i elven; vandet i Reisvatn er i almindelighed brakt, kjendeligt salt ved flod og ferskt ved fjære.

I disse vasdrag optræder sjelden flom af nogen betydning. Faldet er stærkt.

Andselven og *Krokbækken*, bielve til *Maalselven*, har sine kilder i *Sørreisen*.

Der er fosse i *Skøvelven* og i *Tømmerelven*, men de er ikke særskilt store.

Indsjøer. *Andsvatn* ligger for en del i *Sørreisen* herred; det er circa 6 km.² stort og omtrent 8 fem. langt. *Bardodølerne* henter undertiden sild fra *Reisen* over *Andsvatn*. I dette vand findes høst og vaar god ørret og rør; i de østenfor liggende vande, *Fiskevatn* ved gaarden *Nordhus*, er der bragt fisk fra *Andsvatn* med heldigt resultat.

Af *Finffjordvatn* ligger den største del i *Lenviken*. Det har betydning for kommunikationen.

Reisvatn er, som nævnt, brakt; der fiskes smaatorsk og laks i vandet.

I *Skøvatn* er ørret.

I n d s j ø e r :

Del af *Finffjordvatn* 3.2 km.²

Del af *Andsvatn* 0.5 »

Reisvatn 1.8 »

Areal af indsjøer forøvrigt er anført under *Tranø* herreds beskrivelse. (*Tranø*, *Dyrø* og *Sørreisen* under et).

Kyst og fjorde. Herredet har sin kyst mod en del af *Solbergfjord* og *Gisund*, den første med retning mod ostnordost, det sidste med retning mod nord; hvor disse støder sammen, gaar *Reisenfjorden*, 2 til 3 km. bred, 5 km. ind i ostsydostlig retning.

Havnen ved *Kløven* i *Sørreisen* er liden, men god. Dybden er fra 6 til 8 favne med ler og sand. Den er aaben for sydostlige vinde.

I *Djupvaag* er en god havn med 7 favne vand ogsaa for større skibe, men her er kun liden plads.

Jordsmonnet i *Sørreisen* er sand og ler; ler ligger ofte under sanden; derhos er myr ofte underlag.

Korn modnes i alle aar; nede ved sjøen er det sjelden, at kornet fryser, og som regel er der ikke frostlændt.

Arealet er saaledes udnyttet:

Ager	1.0 km. ²
Eng.....	4.4 »
Ager og eng.....	5.4 km. ²
Skog.....	20.0 »
Udmark, snaufjeld, indsjøer, myrer.....	357.0 »

	382.4 km. ²

Gjennemsnitlig Avl pr. maal var i femaaret 1891—95:

Poteter 33.00 hl.

Hø 258 kg.

Foldighed er for:

Byg 5. Poteter 6.

Udsæd pr. maal:

Poteter 5.00 hl.

Udsæd af korn var i 1886—1891 aarlig 351 hl., af poteter 1524 hl.

Noget nyland er opryddet i senere tid.

Korndyrkning og potetdyrkning tiltager lidt.

Der er 2 slaamaskiner i herredet.

Herredsstyrelsen har angivet værdien af 1 maal jord til

40 kr., og omkostningerne ved dyrkningen af 1 maal til 20—50 kr.

Fædrift. Beiterne i Sørreisen er forskellige, dels gode og dels indskrænkede, men ofte for smaa.

Der er tre sætre i Sørreisen.

Ren beiter i Sørreisen.

Kreaturhold samt f j æ r k r æ i Sørreisen herred 1 ste j anuar 1891.

Heste.....	204
Storfæ.....	1 285
Faar.....	2 267
Gjeder.....	594
Svin.....	88
Rensdyr.....	221
Høns.....	595

Opdræt og salg af kvæg er tiltaget noget.

Melkeproduktionen er tiltaget lidt.

Salg af melk er af ringe betydning.

Renbeiter i Hjerttindpartiet i Sørreisen er: den øvre del af *Tømmerelevdalen*, den øvre del af *Gumpedalen* omkring Stenvatn.

Myrer. Ufarbare til alle aastider er myrerne paa skraaningen af Andsfjeld (*Krokbækmyrerne*).

Til brændsel bruges ved og torv; der er mange gaarde, som har torv; *Myrbakken* i Sørreisen har dyb og god torv.

Lidt torv bruges, og der er tildels god tilgang paa torv.

Skog. I Reisen er der ikke furuskog. Somme gaarde som *Nordhus* har nok ved.

Langs kysten er der nogen birkeskog, og videre er der nogen birkeskog op efter Skølvens trange dalføre.

Der kjøbes bygningstømmer.

Der sælges lidt brændeved.

Ogsaa noget stenkul benyttes.

Middelprisen pr. meterfavn birkeved var i 1895 kr. 6 - 8.

Skogen siges at gaa mærkbart tilbage.

Skogen tilhører indenbygdboende.

Der sælges lidet ryper fra Sørreisen.

Udbyttet af fiskerierne er angivet i den officielle statistik for Tranø, Dyrø og Sørreisen under et.

Før var fjorden i Sørreisen en god sildefjord; men i de senere aar har der ikke været synderlig sild.

Saaledes var Reisenfjorden i forrige aarhundrede bekjendt for sit næsten aarvise sildefiske.

Skøelven i Sørreisen er lakseelv; der er udklækningsapparat.

Klæbersten angives at findes i Sørreisen ved Sørstrøm; den skal være benyttet til fiskestene.

Der var i 1895 4 handlende. De vigtigste handelssteder er *Sørstrøm* (2), *Stornes*, *Kløven*.

«Sørreisens forbrugsforening» har ophørt med sin virksomhed.

Der er ingen rettighed til udskjænkning af øl.

Postaabnerier i herredet er: *Sørreisen*, *Kløven*.

I Sørreisen anløbes af dampskibe: *Sørreisen*, *Kløven*.

Bebygningen i Sørreisen ligger rundt Reisenfjorden og paa Senjen, men saa er der ogsaa adskillig bebygning i Skøelvsn dalføre ligesom i Tømmerelvsn dalføre indtil 1 mil fra fjorden.

Nogen bebygning ligger ogsaa paa sydsiden af Finfjordvatn. Omkring Andsvatn er der et par gaarde.

Større husansamling er der i *Sørstrømmen* med 15 huse med 120 indbyggere.

Af den samlede tilstedeværende befolkning i Sørreisen (1728) var i 1891: 25 kvæner (19 norsktalende) og 149 finner (107 norsktalende).

Gjennemsnitsværdien af skyldmarken er 1 869 kr.

Herredets matrikulskyld er 166.37 mark, der er 181 særskilt skyldsatte brug og 40 gaardsnummer, 156 jordbrug, gjennemsnitlig 1.07 skyldmark pr. brug.

Over 3 mark skyld har *Sørstrømmen* i bunden af Reisenfjorden (4.40 mark).

Sørstrømmen (*Straumar*) hørte i sin tid til Tranø kirke.

Gaarden *Finset* (3.46, 3.27, 3.33 og 3.33 mark) ligger ovenfor Reisvatn. Paa disse brug holdtes tilsammen 1ste januar 1891: 12 heste, 69 storfæ, 105 faar, 36 gjeeder, 9 svin og 20 høns. Udsæden i 1890 var: 18 hl. byg og 64 hl. poteter.

Forøen (2.05 mark), *Leirbogen* (2.81 mark), *Nordstrømmen* 3 brug (2.92, 2.99 og 2.60 mark), *Nordhus* (2.51 mark), *Sæterli* (matr. Sætermoen, 2.19 mark), *Bakkejorden*, 2 brug, (2.38 og 2.33

mark), *Skøelven* (2.34 mark), *Bjørgen* (2.17 mark), alle. beliggende rundt om Reisenfjorden og i dalen ovenfor Reismvatn, samt *Vestnesklauvm* (2.32 mark) paa Senjenøen ligeoverfor Sørreisen kirke. Her er gamle navne paa et par gaarde:

Reisen		<i>Reisa.</i>
Nordstrømmen	}	<i>Straumar (Flt.)</i>
Sørstrømmen		<i>Straumar. (Flt.)</i>
Bjørgen		<i>Bjargir. (Flt.)</i>

Oldfund. Fra Sørreisen herred kjendes kun to oldfund: Stenaldersfund fra *Kongsvik* (1) og *Kløven* (1).

Reisen (Sørreisen) annekskirke er opført efter resolution af 24de februar 1824. Den var *etter Kraft* endnu ikke opført 1835. Det er en ottekantet kirke af tømmer, opført 1842, med 600 siddepladse.

Legat. *Hans Henrik Olsen* og hustru *Mette Rebekka Reinholdsdatter* skjænkede ved testament af 5te juli 1849 efter den længstlevendes død en husebygning paa gaarden Tømmervik til en fast skole i *Reisens* distrikt, samt desuden hvad den længstlevende maatte efterlade sig; de aarlige renter af beløbet anvendes til underholdning for fattige børn under deres skolegang.

Vei. Fra *Sørstrøm* ved Reisenfjord og opover til *Andsvatn* er for faa aar siden anlagt en vei. Ved *Strømmen* gaar veien over en allerede i 1878 opført 34 m. lang træbro, fortsætter paa Reismvatns nordøstre side forbi gaardene *Nordstrøm* og *Rørsletten* og videre i sydlig retning gjennom gaarden *nedre Finset* og nedenfor *øvre Finset* og *Aasmoen* paa Tømmerdalens østside. Ved *Sørforsbogen* bøier veien af mod øst og senere mod nordøst, idet den med stigning fører nedenfor *Sæterli* og derefter over nogle myrer henimod *Andsvatn* og langs dettes nordre side til *Nordhus*, 16.6 km. fra *Sørstrøm* og 169 meter over havet. Den største stigning er 1 paa 20, kjørebredden er 3.75 m. med enkelte indskrænkninger til 2.50 m. En 0.4 km. lang sidelinje forbinder veien med handelsstedet *Norstrøm*. Gaardene paa Tømmerelvens vestside er sat i forbindelse med veien ved en 8 m. lang bro ved *Sørforsbogen*. Den hele veirute fører gjennom et af amtets vakreste strøg.

Denne veis fortsættelse fra *Nordhus* østover til *Maalselvveien*, en længde af 9.1 km., hvoraf 4.9 km. inden Sørreisen, antages at skulle opføres om faa aar.

En linje er projekteret fra *Nordstrøm* forbi *Lerbogen*, *Gottersjord*, *Djupvaag*, *Tømmervik* (Reisen kirke) og *Hemmingsjord* til *Lenviken* grændse, 11.2 km., med videre fortsættelse inden *Lenviken* til *Finsnes—Karlstad*-veien i *Finfjordbotn*, 5.9 km.; en anden vei er paatænkt fra *Sørstrøm* vestover forbi *Bakkejord* over *Skøelven*.

hvor en træbro er bygget af det offentlige i 1878, til Smørsgaard, ca. 6 km. med arm til *Høgmo* i Skøelvdaalen, 3 km.

Der er projekteret stat s v e i e for 135 400 kr. i Sørreisen.

	Længde af hvert anlæg. km.
Nordhus—Maalselvns gr.	4.9
Smørsgaard—Lenvikens gr. med arm til Høgmo..	17.5
Der er projekteret her r e d s v e i e for 35 000 kr.	
Grønvold—Djupvaagskaret—Djupvaag.....	12.0
Høgmo—Skøvatn.....	10.0

Opefter Skøelvdaalen fører daarlig ridevei eller sti paa begge sider af elven indtil *Reinaksla*, men herfra kun paa elvens østside. Veien, der følger den myrlændte elvebred, er temmelig besværlig. Den benyttes af beboerne i Gumpedalen og den øverste del af Skøelvdaalen. De har ogsaa en vei over Langbakken til Brøstad i Dyrø ved kysten.

Fra Reisen fører en ridevei over til Finfjordvatn og derfra over til Maalselvdaalen, hvor den deler sig i 3 grene, der fører til gaardene Holmen, Karlstad og Rosvold i Maalselvdaalen.

Vintervei er der fra Maalselven ved Fagerlidal langs Andselven og over Andsvatn til Reisen.

Fra Karlstad i Maalselvdaalen over Finfjordvatn til Reisen.

Sørreisen er delt i 10 s k o l e k r e d s e med 281 undervisningsberettigede skolebørn, 5 lærere, 1 lærerinde.

Den ved skatteligningen antagne formue var i 1894 606.300 kr., den udlignede h e r r e d s s k a t var 6 707 kr.